

Přirozený svět B - četba VI

Ladislav Hejránek

◆ bytový seminář, česky, vznik: 11. 2. 1986

◆ private seminar, Czech, origin: 11. 2. 1986

Přirozený svět B - četba VI [1986]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

--- (1986-02-11 Přirozený svět B - četba VI (1)_s1_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: 11. 2. 86, diskuse o Husserlově pojetí *intencionality*. Pokračování.

Jde v podstatě o ten problém, který tady byl několikrát nastíněn. Možná, že by bylo docela pěkné ještě jednou shrnout, jaká hlediska můžeme zaujmout při tom, když se hovoří o tom ukazování nebo o tom myšlení. Jednak ta strana toho ukazovaného, pak tomu, komu se to ukazuje, pak samotné ukazování, pak také to, co to ukazování nějak udává rozvrh nebo ho nějak organizuje. Že bychom si to na začátku mohli zopakovat, abychom na to upozornili znovu, protože dost často potom, když se o těchto problémech hovoří, tak se ty stránky míchají a dochází k nejasnostem. To je jeden problém.

Druhý problém je asi v tom, když jsem si to znovu procházel a už je to i v tom, jak jsme o tom hovořili posledně, o tom smyslu na posledním pondělku, jak jsem se na to ptal, tak o tom, že ten smysl těch věcí je zakořeněný v té ryzí *nepředmětnosti*. Smysl věcí. Jak tady ukázat při tom ukazování se něčeho, jak ukázat na tu stránku *předmětnou* a *nepředmětnou* toho ukazování se. Ještě možná jak bych to řekl líp.

Protože v podstatě tu *nepředmětnou* stránku toho ukazování nemůžeme udělat tématem. Ona se nám zvrtné a přejde do stránky *předmětné*, která má zase jinou svou *nepředmětnou* stránku.

Prostě mně furt vrtá v hlavě to, jakým způsobem my vůbec můžeme hovořit o tom smyslu těch věcí. Mně to připadá někdy jako *Ding an sich*. Vy jste sám posledně řekl, že my tento smysl můžeme mínit. Což je v pořádku, my můžeme mínit spoustu věcí, i spoustu blbostí můžeme mínit. Ale já taky nechci, abychom našli nějaké měřítko, podle kterého bychom mohli říct, nebo prostě mít něco, podle čeho bychom mohli říct, ano, teď hovoříme o té *nepředmětné* stránce, to nejde, to je vyloučeno. To hned zpředměťujeme a jsme úplně někde jinde. Tomu se vyhýbáme. Ale tím, že se naučíme, to jsme už několikrát řekli, pracovat s těma *předmětnýma intencema* tak, že víme o těch *nepředmětných*, to je hrozně důležité. Ale to je furt jenom rčení takové, s kterým by leckdo souhlasil. Ale teď kde je ten moment toho, že opravdu jsme si vědomi těch *nepředmětných intencí*, když pracujeme s těma *předmětnýma*. Kde opravdu dochází k tomu, že my se vztahujeme k tomu smyslu té věci samotné, a ne že bychom hovořili o tom smyslu, v kterém se nám ty věci ukazují.

Hejdánek: Vy jste začal tím, že jsou dvě možnosti, a teď do té druhé jste se vrhl po hlavě. Přijmeme to a budeme o tom hovořit.

Jiný hlas: Jako myslíš tento problém?

Jo, ona ta první je s tím spojená velice úzce. To musíme zатуšit, o čem chceš téma?

Nemohu ji učinit tématem tak, že bych o ní vypovídal. O té *nepředmětné* stránce mohu ledacos říkat, ale nedochází k tomu...

Hejdánek: Já to budu muset překládat. Musíme se domluvit, o čem budeme mluvit. To bylo zapleteno mnoho věcí dohromady, takže si musíme vybrat. Budeme-li mluvit o smyslu, tak vy jste už v tom narazil na určité pojetí smyslu, které ovšem není *husserlovské* po mém soudu. To bychom si tady museli stanovit, co tím míníme, aby někdo, kdo tady je poprvé, mohl nějakým způsobem na tom participovat. Čili jestli tomu dobře rozumím, tak vlastně vůbec toho termínu smysl nebylo nutno použít. To byl jenom příklad. Čili ten problém vlastní se netýká smyslu, nýbrž se týká, řekněme, já bych to převedl třeba do toho, my jsme mluvili o pravých sounech a nepravých sounech, a pravá se vyznačují tím, že jsou integrována. A kdybychom mluvili o té integritě, tak tady ten problém asi je v tom, jestli mně něco neuteče. Protože my rozumíme třeba historickým událostem, dějinným událostem rozumíme jako nějakým také integrovaným celkům.

Jiný hlas: Ale jsou integrovány zvnějšku.

Jenže ten problém je ten, jestli... když se mluvilo o tom smyslu, tak to je vlastně jaký smysl mají. Je otázka, jestli jejich integrita je jenom fiktivní, nebo přesněji řečeno jenom naším výkonem, anebo projevuje-li se jakási integrita, která se na subjektivní akty nedá redukovat nebo z nich odvodit. Je to ten problém, nebo jiný?

Vcelku je to ten problém, zda ten smysl tam dáváme jenom my do těch věcí, anebo jestli ty věci samy mají svůj smysl. Also unser Problem, das war eine Diskussion, worüber wir eigentlich sprechen werden. Unser Problem soll jetzt der folgende sein. Wir haben mehrmals über den Sinn gesprochen, aber schon in einem von Husserl abgeneigten Sinne. Also das wäre ein bisschen kompliziert, es alles wieder zu präsentieren. Also, wir haben es... es war nur ein Beispiel, es ist nicht notwendig über Sinn überhaupt zu sprechen. Vielleicht kann es an einem anderen Beispiel besser gezeigt werden. Und zwar in der Frage der Integriertheit oder der Ganzheit, Einheit der Ereignisse. Und zwar wir haben zweierlei Ereignisse voneinander getrennt. Die sogenannten wahren oder... na vielleicht wahren Ereignisse und unwahre Ereignisse. Die geschichtlichen Ereignisse sind unwahre, weil...

Jiný hlas: das Prinzip ihrer Integriertheit ein Äußerliches ist. Das heißt, es sind die geschichtlichen Subjekte, die garantieren, dass die geschichtlichen Ereignisse als einheitlich wahrgenommen werden. Dagegen zum Beispiel das Leben eines Baumes oder eines Lebewesens überhaupt, das ist auch ein Ereignis, ein sehr kompliziertes Ereignis, aber das hängt nicht von den Subjekten, von anderen Subjekten ab. Also in diesem Sinne gibt es wahre Ereignisse und unwahre. Die wahren Ereignisse sind von innen integriert und die unwahren von außen.

Und jetzt gibt es eine... man könnte auch nicht über geschichtliche Ereignisse sprechen, sondern zum Beispiel über ein Kunstwerk, zum Beispiel in der Musik. Aber das ist egal dann. Und jetzt gibt es eine Frage. Wenn zum Beispiel in einem Kunstwerk das Innere des Bildes oder eines Musikstückes eigentlich eine Macht hat, unser Benehmen – das heißt, zuhören, aber auch durchführen, zum Beispiel der Musik, Durchführung des Stückes – zu organisieren. Und zwar nicht nur durch die äußere Seite, was in den Noten geschrieben ist, sondern aus dem Geiste des Stückes. Also wir sind in gewissem Sinne durch das Kunstwerk manipuliert – nicht manipuliert, aber wir handeln im Sinne oder im Geiste des Werkes.

So ist es auch in den geschichtlichen Ereignissen. Es gibt in der Geschichte, in den Ereignissen der Geschichte, auch etwas, was uns mitholt, mitnimmt, nicht nur, dass wir die aktiven Subjekte sind. So ist es auch mit der Sprache. Wenn wir reden, wenn wir sprechen, sind wir es nie nur selber, die sprechen. Immer spricht auch die Sprache, wie Heidegger zum Beispiel sagte. Also auch die Geschichte geschieht. Es ist nicht nur Ergebnis der Aktivitäten einzelner Leute.

Und jetzt gibt es die eigentliche Frage, ob diese unsere Aktivitäten entwerfende oder determinierende Integrität des Kunstwerkes, der geschichtlichen Ereignisse und so weiter, ob es nur ein Residuum älterer menschlicher Akte ist oder ob es eine Möglichkeit gibt, wo diese zum Beispiel die geschichtlichen Ereignisse eine ursprüngliche eigene Wurzel ihrer Integrität haben neben den Wurzeln, die in den Subjekten, in den aktiven Subjekten sind. Also auch wir sind integriert. Sind vielleicht diese unechten Ereignisse in gewissem Maße auch echt integriert, nicht nur von außen, von Seite der Subjekte? Das ist die Frage.

Ich werde es noch mal... jasněji to řekl do češtiny, abych nesvedl tu diskuzi jenom jedním směrem. Čili vedle historických nebo dějinných událostí jsem uvedl taky události, jako je třeba umělecké dílo. Aby to bylo hodně událostné, musím uvést hudební dílo. A pak jsem ještě uvedl, že i když mluvíme, je to taky událost. A že tam všude, sice je evidentní – zmínil jsem ten náš rozdíl mezi pravými a nepravými událostmi – že tohle všechno jsou nepravé události, poněvadž ta integrita je zajišťována subjekty. Ale teď se zdá všechno naznačovat, že historické události nás do jisté míry taky determinují. Že když mluvíme, tak to nejsme jenom my, jak Heidegger říkal, nejsme to jenom my, kteří mluvíme, ale v tom, jak mluvíme, tak něco říká ta řeč sama. U toho uměleckého díla si jenom nevymýšlíme, co dáme do pozadí někam za tím vnějškem toho uměleckého díla, ale ono to dílo samo, to nitro toho díla, nás nějakým způsobem vede, řídí. Takže my se chováme podle rozvrhu toho díla. Takže my ve všech těchto případech se setkáváme s něčím, co my na jedné straně rozvrhujeme a co svou aktivitou integrujeme, ale co má jakousi integritu nebo moc integrovat samo v sobě a integruje nás.

A teď je otázka, jestli ta integrita, kterou nemůžeme vyložit ze sebe, jestli je jenom nějaké residuum aktivit jiných lidí dříve. Například u toho díla, že to je residuum aktivity toho tvůrce, nebo v dějinách

minulých generací, nebo u jazykového projevu nespočetných generací nazpátek, které spolu vytvářely jazyk. Anebo zda všechny tyhle nepravé události, které jsou integrované zvenčí, mají taky trochu něco z integrity vlastní, původní, která má stejné kořeny jako ta naše integrita, nás pravých událostí. Hodně jsem to zkreslil? Ne, zůstal jsem u toho. Čili diskusní příspěvek, volně na odpověď Hejdánkovu.

Jiný hlas: no, ne nezbytně. *Nicht notwendig*. My jsme vždy připraveni od Husserla nebo od jakéhokoliv filosofa odejít a zkusit, kam až koncept nebo pojmová struktura je nosná a udržitelná, jestli s ní pracujeme, jestli je dostatečně pevná nebo jestli se hrouť a tak podobně. Takže ne nutně z nejrůznějších pozic. No jestli chceme na to získat odpověď husserlovskou, a nebo jestli o tom mluvíme obecně? Jsem ujistil, že obecně a že když někdo použije Husserla, tím lépe, ale teď nevím, jak by se to dalo udělat s Husserlem v této chvíli, já jsem se s tím u Husserla nesetkal. Jo, takže vy byste teď chtěl, abychom se k tomu vyjádřili?

Hejdánek: No když jste to řekl, tak teď můžete vy. Vy jste přece s tím problémem přišel, já ho jenom trošičku transponoval, abychom utekli od toho smyslu, poněvadž tam bychom zabředli v soudu do souvislostí, který vlastně s tím problémem, o který vám jde, nemají tolik co dělat. Poněvadž my to můžeme samozřejmě interpretovat taky co do smyslu, jenomže...

Jiný hlas: Ne, já na tom spíš nebazíruju, vůbec ne. Jinak, pak bychom museli určitým způsobem vymezit, co tím míníme, a to je něco jiného než u Husserla. Ono to, já jsem myslel, že trochu odbočím právě, že jsem se vztahoval k tomu, nevím, do jaké míry je to recesistický článek toho Neubauera, jak vyšel o té pomněnce a mateřídoušce, jestli jste to četl? V čem to vyšlo? V *Kritickém sborníku* nebo jak se to jmenuje?

Jo, to jsem nečetl, pomněnka a mateřídouška.

No a tam o té mateřídoušce ukazuje, že věci mají svůj smysl, a prokazuje to na tom, na rozdílu mateřštiny a cizího jazyka. No ale prostě že by tam rozlišoval nějaké smysly jiné nebo něco takového, to vůbec ne. Že je tam pak takové... no dobře, ale chtěl jsem se k tomu taky vrátit vzhledem k tomu, ale to je jedno.

Takže se vrátíme k tomuto problému, když jste tam hovořil o tom, zda jsou taktéž některé události, já to vezmu tak možná jako vymezit to nebo stáhnout se k tomu i negativně, v tom smyslu, že když jste hovořil o některých událostech, jimž dáváme integritu my, a ptal jste se, zda nemají tyto události taktéž svou vlastní integritu podobnou té naší integritě, že? No tak tady bych třeba řekl, že mohou být události, které... já si mohu vymyslet nějakou událost a integritu jí dávám jenom já té události, že? Ta událost...

Hejdánek: Ano, řekněme, ale právě to je otázka. Například vy si můžete vymyslet, co budete povídat. Ale otázka, ať to víte nebo nevíte, tak když to povídáte, tak to nejste jenom vy, kdo zajišťuje integritu toho, co je řečeno.

Jiný hlas: Kdybych byl kdokoliv z posluchačů?

Hejdánek: Ne, to ne, tady je míněna prostě ta řeč, která vás vede v tom, jak... a že ta by zajišťovala ten stejný proud. Totéž je, když například chcete zapůsobit nějakým třeba teroristickým činem. To je jako naprosto bez... tak fakticky i taková absurdita je najednou zapojena do historického kontextu, nějak to spolu souvisí, je možno to nahlížet, že? A tak dále. Čili i v těch dějinách tam je to tedy jasné. Politik musí počítat s tou skutečností a tak dále, že? Terorista by měl být v jistém smyslu... u toho jazyka je ten nejpozoruhodnější asi, že? A tam je to taky problém, kterým se zabývá zejména Heidegger v tom případě.

Jiný hlas: Ten moment, který zdůrazňujete, to je to, zda ta řeč sama nedělá, nezaručuje už jistý druh integrity té události, že? To je pozoruhodné. Ale když si to vezmeme, tak já když o něčem vypovídám třeba, tak popisuju nějakou událost nebo něco takového, ať ta událost je vymyšlená nebo jestli navazuju na něco, co se opravdu stalo, a teď ji nějakým způsobem interpretuju, tak to je samozřejmé, že já se musím držet jisté logiky řeči. Teď míním ale o logice řeči, nebo se spíš dá hovořit o logice jazyka.

Hejdánek: Logika řeči je... u toho každý jazyk se řídí jistými pravidly.

Jiný hlas: No jistě.

Hejdánek: A ta pravidla jsou něco jiného než logika.

Jiný hlas: Ano, samozřejmě.

Hejdánek: A otázka je, jestli se dá i ta struktura řeči redukovat na logiku.

Jiný hlas: V našem jiném smyslu, kdybychom říkali logiku s velkým L.

Hejdánek: No, to jsme taky jako posledně tady probírali, že právě ta řeč není jenom logika. Že právě řeč je něco mnohem víc, i když bez té logiky není možná vůbec. Tedy spíš logika není možná bez řeči než řeč bez logiky. Ale to je fuk.

Jiný hlas: No pak ale, to bych spíš řekl, když říkáte, že řeč není možná bez logiky, tak musíme říct ale smysluplná řeč, ne?

Hejdánek: Řeč nemůže být jinak než smysluplná, ta právě přináší smysl. Řeč není jazyk. A taky promluva. Neplete řeč a promluvu. Promluva je to, co vy říkáte, kdežto řeč, to je prostor, ve kterém to říkáte, bez kterého byste nebyl schopen nic říct. Když jsme uváděli ten příklad s tím, že já vím, co... dotyčný člověk... vím, že mluví, ale nevím, co říká. Ne vím, co mluví, vím, že mluví. Ví, že mluví, ale nevím, co říká. Ví, že mluví, poněvadž hýbe pusou, dívá se na mě, že něco říká, ale co říká, nevím. To byl ten příklad.

Jiný hlas: S těmi vypnutými zvuky to je strašně špatný příklad.

Hejdánek: No právě to je úplně nádherný příklad, protože já vím, že mluví, protože vidím, že otevírá pusou. Může otevírat pusou a mluvit nemusí.

Jiný hlas: Ano, i takové příklady jsou. A nebo se koukám na televizi a vypnu zvuk potom, pak asi těžko by tam někdo jen tak jako, pokud nedovede odečítat ze rtů.

Hejdánek: Takže v tomhle případě tedy nevím, co říká. Ale to znamená, že on může říkat i něco, co nemá smysl. Ale což je jiná věc, to je věc toho, že o tom, zda řeč má smysl nebo nemá smysl, rozhoduje potom promluva. Promluva má smysl nebo ne. Řeč nemůže nemít smysl. Řeč je smysl. A to znamená potom, že hovoříme o tom, že buď ta promluva je pravdivá nebo nepravdivá, ale ta promluva se, ať je to promluva pravdivá nebo nepravdivá, tak se odehrává ve světě řeči.

Jiný hlas: Ano?

Hejdánek: Ano.

Jiný hlas: A o tom, zda je pravdivá nebo nepravdivá, potom rozhoduje... teď nevím, jaké slovo použít, ale...

Jiný hlas: *Muss mich entschuldigen, ich bin nicht ještě nicht überzeugt, dass, dass ich überhaupt etwas und was ich übersetzen soll. Ja, also, ich habe genug. Entschuldigung.*

Jiný hlas: Právě skrz to, že pravda k nám promlouvá skrz řeč, ano? A pouze na základě toho já jsem potom schopen říci, zda ta promluva byla pravdivá nebo nepravdivá.

Hejdánek: Helejte moment, tam pletete dvě věci. Když mluvíme o promluvě, tak tím myslíme lidskou promluvu. Když řekneme, že pravda promlouvá, tak je to metafora. Protože pravda sice promlouvá v tom smyslu, že nás oslovuje, ale není to oslovení ve slovech, to jest v jazyce.

Jiný hlas: No, pravda...

Hejdánek: Do toho jazyka to musíme... posadte se a hned dostanete řeč, jenom tohle dodělám, jo? V tom jazyce, tam to je teprve, když my to tam na základě porozumění, uslyšení té promluvy řeči, která není v jazyce, když my to do toho jazyka přeložíme, pokusíme se to vyjádřit. Ale to děláme my, kteří žijeme také v jazyce. Ale jazyk je něco, co je kontingentní, může být ten jazyk nebo jiný jazyk. Kdežto řeč, ta je pro všechny stejná. To je ten *logos*, pro všechny stejný.

Že nemůžeme mluvit o promluvě pravdy a pak říkat, že ta promluva je buď pravdivá nebo nepravdivá.

Jiný hlas: Ne, já nemyslím promluva pravdy, jestli je pravdivá nebo nepravdivá, já myslím ta lidská promluva. Dobře. Tu jsem měl na mysli, o té mohu říct, zda je pravdivá nebo nepravdivá. Já se s pravdou nikdy setkat nemohu, pouze zprostředkovaně. Ta pravda je zprostředkovaná a já jsem se domníval, že je zprostředkovaná řečí. Ale tady právě ztrácím půdu pod nohama a teď jsme tím změnili téma ovšem zase.

Hejdánek: No, to jsme narazili na problém. A měli bychom se pokusit zůstat u toho původního.

Jiný hlas: No ne, tak já jsem původně začal tím, že si mohu vypsát nějakou událost a dostali jsme se k tomu, že ta řeč by mohla jistým způsobem ji integrovat, tu událost, kterou si vypisují, protože ta událost,

o které vypovídám, tak to vypovídání se děje ve světě řeči. Ano, a vůbec historické události nejsou možné leč ve světě řeči.

Akorát mně bylo nejasné, jakým způsobem může ta má výpověď o nějaké události být integrována v tom světě řeči, protože...

Hejdánek: Ta výpověď o události, to je jedna věc, ale ta událost sama...

Jiný hlas: No, událost sama je to, když já vypovídám, ale já mohu ještě vypovídat o nějaké události. Já můžu konstruovat nějakou událost.

Hejdánek: Vy myslíte teď mluvení o nějaké historické události?

Jiný hlas: Ne. Já jsem právě myslel, že já mohu mluvit o události, která se vůbec neudála. A proto jsem řekl, že chci začít negativně, odbourávat prostě některé události, které by mně tam nesesedly, že by byly integrovány nějak ve světě řeči. A proto jsem dal ten příklad s tou událostí, kterou já konstruuji, o které vypovídám, která se neudála, teda aspoň o ní nevím. A teď jsem se právě chtěl zeptat, jakým způsobem by tato událost byla ve světě řeči integrována.

Hejdánek: Ta, co se neudála? Ne, ta událost mého mluvení.

Jiný hlas: Kterou já popisuji, o které já vypovídám.

Hejdánek: O které, o které já vypovídám.

Jiný hlas: Já vypovídám třeba o nějaké události, že Island vyhlásil válku Číně. Dejme tomu takovýto příklad. To se nikdy neudálo a já to popisuji prostě, takovou událost. A teď mně jde o to, integritu celé té události dávám já, jak se domnívám. To je jedna integrita. Ale vy jste se snažil zde předvést, že takováto událost může mít ještě integritu jinou, než tu, kterou já jí dávám, a že ta integrita...

Hejdánek: ...pokud je skutečná ovšem. Pokud je skutečná událost.

Jiný hlas: Jo, tak jsem to myslel. Ano, ano. Takže u takovýchto událostí totiž je otázka...

Hejdánek: Je tady jistá... už to musíme skončit, Václave. Znáte *Řezač dřeva*? O tom už jsme se bavili dřív. Tedy tam je ten příklad války mezi Islandem a Čínou a přesto to má jakousi logiku a ten spisovatel, který o tom začne psát, najednou už nemůže cokoli, už nějak ho to vede, jako kdyby se to před ním najednou rozehrало a on musí nějak dodržovat a tak dále. Jistě. Tohle ovšem je jeden z velkých... to taky jednou budeme muset podrobit analýze, protože to je vlastně možné jen díky nepředmětným intencím našeho myšlení. Kdyby byly jen ty předmětné, tak by k tomuto nemohlo dojít. Poněvadž tam by všechno bylo, jak to rozestavím, tak by to muselo dopadnout. A nikdy bych nemohl být vedený nějakýma těma jednotlivýma jednajícíma osobama, které se ode mě utrhly a teď jednají podle svého a ne tak, jak já chci. No, ale tak teď to skončíme a vrátíme se k tomu. Dobře, že jsem to nehrál. Vrátime se k tomu, poněvadž to je docela zajímavý ten... A teď bych vás prosil, abyste nám řekl, s čím máme... a pokud možno po takových kratších kouscích, my to máme tady v takovém, který mu to překládá, tak chce to po časech.

Jiný hlas: Tak já jsem vlastně počítal s tím, že navážeme na to čtení, které jsme vlastně přerušili minule. My jsme se do té diskuse pustili kvůli takovému vágně užitému pojmu nevědomé intence a já jsem právě, protože jsem ten pojem v tom užití u raného *Husserla* neznal, tak jsem si ho vyložil jako netematická intence, z toho tedy vyplývalo...

Jiný hlas: *Ich werde nichts übersetzen von dem vorigen, ja. Jetzt ein neuer Anfang haben. Er wollte, er will auf unsere vorige Diskussion über die unbewussten Intenzen anknüpfen. Er sagt, er hat es nicht aus den früheren Jahren von Husserl gekannt und er hat es in der Diskussion der vorigen Diskussion...*

Jiný hlas: diese Problematik oder Thematik gewissermaßen interpretiert für sich, aber ohne Textkenntnisse und jetzt hat er es indessen korrigiert durch das Lesen.

No a my jsme nad tím seděli myslím dohromady dvakrát, s tím, že to první sezení se týkalo takového námětu, který padl od vás, že by se mohl najít k tomu nějaký text z té *Krize*. Tam jsme ovšem to nenašli tak výslovně a ty problémy, které jsme rozebírali na té *Krizi*, nás dovedly k tomu, že pak jsem zvolil jinej text z těch *Karteziánských meditací* z toho paragrafu 19 až 20, na které na to čtení bych teď chtěl navázat. Tam jsme vlastně... No možná už dokonce třikrát. Dvakrát jsme četli snad z těch *meditací* už.

Hejdánek: Ne, ne. Jednou. Jednou z *meditací*.

Jiný hlas: Na toto první odpoledne tam jsme se pokusili probrat takový ten základní pojem Husserlův, totiž ten pojem tý syntézy, jakožto...

Also wir haben jetzt eine kurze Übersicht, was wir eigentlich bisher durchdiskutiert haben. Ursprünglich haben wir aus Logischen Untersuchungen etwas gelesen und dann dort ist es nicht alles ganz erklärt.

Also dann haben wir die einige Paragraphen aus Cartesianischen Meditationen gelesen und vorerst haben wir damit begonnen... To bylo asi to první, co jsi teď řekl.

Hejdánek: To mi teď vypadlo.

Jiný hlas: Téma syntézy.

Hejdánek: Téma syntézy.

Jiný hlas: Jo. *Ja, haben wir das Thema der Synthese diskutiert.*

No a po té syntéze jsem navrhl, že by se mohlo pokračovat k tomu, co mně právě k tomu tématu, jak jsem ho já pochopil, připadalo velmi zajímavé, totiž k těm *potencialitám* a *aktualitám*.

Ja, und dann kamen wir zu einem Punkt noch etwas näher zu der Frage der Potentialitäten und Aktualitäten, weil es damit eng verbunden ist.

A tam jsme se zaměřili, protože... No prostě probírali jsme to skutečně tak, že se četl ten paragraf 19 minule. A myslím si, že...

Ich habe so gemeint, dass wir es gelesen haben und über jedes Wort konnte jeder eine Diskussion anfangen.

No a máme za sebou, pokud vím, ty první dvě věty z toho paragrafu 19, ty první dvě věty, o kterých, pokud bych to měl nějak shrnout...

Also jetzt haben wir hinter uns zwei ersten Sätze vom Paragraph 19.

...teď tady, tady v té... no tak tady... a vy si to vezmete a mně ji aspoň... nebo vy z toho stejně budete číst, z toho německého?

Hejdánek: Ne.

Jiný hlas: Ne, moment, moment. Vy čtete jednu a já v německý... Já si můžu přinést, já si pro ni můžu klidně přinést dolů... v němčině, tak to musíte, je tam v tom... no třeba, jo. To musíte mít vícekrát. To se nedá svítit. Já ji mám tam nahoře. Jasně.

A pokusili jsme se promluvit o té první větě, která je spíše jen takovým uvedením do tématu, která za sebou nemá...

Den ersten Satz zu verstehen, das ist nur eine Einleitung.

A pak v té druhé větě jsme se už pokusili vypracovat tu *distinkci* mezi *potencialitou* a *aktualitou*, která je tady...

Beim Lesen des zweiten Satzes versuchten wir, die Differenz zwischen Aktualität und Potentialität auszuarbeiten.

Měli jsme tu totiž s těmi prázdnými možnostmi, pokud si pamatuju, tak jsme se nakonec domluvili na tom, že tady se bez problémů může ta věta vypustit, že ona odkazuje do nějakých úplně jiných kontextů a pro ten výklad té syntézy není...

Gewisse Schwierigkeiten haben wir mit den leeren Möglichkeiten gehabt, aber dann haben wir zum Schluss gekommen, dass gerade in diesem Zusammenhang wir es ausfallen lassen können, weil es für den Kontext nicht notwendig ist.

No a teď snad budeme číst dál.

Vielleicht werden wir jetzt weiter lesen.

Větu po větě. No asi po větách. Tak „tím je ohlášen další základní rys *intencionality*“, máme český. Tak byste to mohli...

Also jetzt lesen wir den Satz „Damit ist ein weiterer Grundzug der Intentionalität angezeigt“, ja.

Hejdánek: Hm.

Jiný hlas: *Also womit?* Teda čím je? Tím, co bylo řečeno předtím. No tak možná bychom to při té příležitosti mohli trochu shrnout.

Hejdánek: Ano, ano.

Jiný hlas: *Also wir werden es zusammenbringen jetzt ein bisschen. Also womit ist der Grundzug angezeigt?*

Tak jak jsme o tom hovořili, tak jsme to vykládali tak, že aktuální zážitek... Zážitek jsme chápali jako to *cogitatio*, totiž tu jednotu toho *cogito* a *cogitatum*.

Hejdánek: Teď počkejte, to už mi uniká, teď to musíme být přesní. Já jsem to...

Jiný hlas: Ano, takže... No přesně, ale já to pak, já bych to řekl. Takže zatím terminologicky, že zážitek jsme chápali...

Also bisher haben wir terminologisch so es verstanden, dass Erlebnis...

...jsme chápali jako cogitatio, což je...

...wir als cogitatio verstanden haben...

...což je jednotu cogito a cogitatum.

...und cogitatio, das ist die Einheit von cogito und cogitatum.

A potom jsme hovořili o tom, že ke každému aktuálnímu zážitku...

Und dann haben wir darüber gesprochen, dass wie zu jedem aktuellen Erlebnis...

...patří jakýsi horizont, nebo tak jsme se nakonec dohodli, horizont...

...ein Horizont, sozusagen Horizont, gehört...

...těch potencialit.

der Potentialitäten.

A dlouhé diskuse byly, aniž bychom se ustálili na... nebo spíše tady byla kdovíjaká *diference* mezi mnou a vámi, mezi tím výkladem mým a vaším, zda jde o horizont *potencialit*, které se vztahují k tomu *cogitatu* striktně, jak myslím, že jste se snažil...

Also hier waren wir nicht einig, ob es... ještě jednou mi to řekněte... *zda ten horizont těch potencialit se vztahuje k tomu cogitatu výlučně, a nebo k tomu celku toho cogitatio.*

...ob der Horizont der Potentialitäten sich zu dem cogitatum ausschließlich oder zu dem zu dem Ganzen der cogitatio...

Jiný hlas: *Also zur Einheit beider.*

Hejdánek: *Ja, ja.*

Jiný hlas: *Also nur zu den oder zu beiden. Darin waren wir nicht, nicht überein. Also es wurden zwei, zwei Ansichten hier.* No a potom jsme dávali jakési obsahové vymezení toho, co může být příkladem takové *potenciality* vázící se k dané aktualitě, například... To jsem nestihl. Pak jsme dávali jakési obsahové, zatím jsme řekli formální. *Dann haben wir auch inhaltlich spezifiziert potencialitu, co to je potencialita, a dávali jsme příklady, které se pokoušely předvést, i když to tady v textu... und Beispiele erwähnt, die näher zeigen sollten, co vlastně tou potencialitou, která v té větě samotné je vymezena jenom velice formálně. Was das eigentlich darin die Intentionalität ist, welche eigentlich...*

--- (1986-02-11 Přirozený svět B - četba VI (1)_s2_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: Příklady, které tedy vymezily i obsahově, a ne jen formálně, jak už jsme řekli, to, co pod tou *potencialitou* vlastně máme rozumět.

Hejdánek: *Beispiele, die näher zeigen, was das nicht nur formell, sondern auch inhaltlich Potentialität ist.*

Jiný hlas: Takové příklady já teda si možná nevzpomenu na ty, co jsme dávali minule, ale možná, že můžeme...

Hejdánek: To už není potřeba. *Also das ist das, was wir schon behandelt haben und das so verstanden wir hier damit ist ein weiterer Grundzug der Intentionalität angezeigt. Also darin war es nach unserer Meinung.*

Jiný hlas: Třeba s tou liškou v krajině.

Hejdánek: *Es waren mehrere Beispiele, zum Beispiel Fuchs in der Gegend.*

Jiný hlas: Horizont. Takže další větu asi. Každý zážitek má svůj horizont.

Hejdánek: Každý zážitek má svůj horizont. *Jedes Erlebnis hat seinen Horizont.* Měnící se ve změně

vědomých souvislostí toho zážitku a ve změně fází jeho vlastního zážitkového průběhu. *Intentionaler Horizont* poukazuje na potenciality vědomí, jež přísluší jemu samotnému.

Jiný hlas: Tady teda snad jen ještě před interpretací gramaticky tedy to „jemu samotnému“ doufám se vztahuje k tomu vědomí. Tam to asi není jednoznačné v té němčině, že?

Hejdánek: Na něj samotného. To je na ten horizont, ne?

Jiný hlas: Na ten horizont?

Hejdánek: No, tak to je třetí možnost, jasně. Protože k tomu horizontu přísluší ty potenciality. Čili to je odkaz na horizont, ne odkaz na potenciality, které přísluší samotnému horizontu.

Jiný hlas: Je to tam v té němčině naprosto jasně?

Hejdánek: Naprosto jasně. Tam je *auf ihm selbst zugehörige. Verweisung auf ihm selbst zugehörige*. To znamená, že je to odkaz na něco, a co to je? Totiž *ihm selbst zugehörige Potentialitäten*. To jsou ty potenciality, které jemu přináležejí.

Jiný hlas: Je třeba si všimnout dvou věcí. Jednak toho, že o tom zážitku se zde hovoří ne jako o něčem, co netrvá, něčem, co se odehrálo v nějaké chvíli a v další chvíli bychom už museli hovořit o dalším zážitku. Tady v té větě je vidět, že se zde hovoří o zážitku jako o trvajícím zážitku, k němuž patří něco takového jako změny vědomých souvislostí a změny fází zážitkového proudu.

Hejdánek: Autor podtrhuje, že zde zcela jasně, to je také potom moje otázka, zda je to tak jasné, se jedná o zážitek v časovém rozsahu, *um Erlebnis in einem Zeitumfang handelt*, ne o zážitek, který je v příští chvíli zaměněn jiným, *nicht um ein Erlebnis, das in der nächsten Weile durch ein anderes verwechselt wird*, nýbrž že je to zážitek, k němuž patří určitý horizont a kontinuita, *sondern dass es ein Erlebnis ist, zu dem ein Horizont und Kontinuität innerhalb gehört*.

Jiný hlas: A pokud tedy tohleto přijmeme, že jde o takovýto zážitek, tak pak se můžeme obrátit k tomu obsahu. A říká se zde tedy, že ten horizont, jenž jsme již předběžně ztotožnili s jakousi strukturou těch potencialit, nebo hypoteticky ztotožnili s tou strukturou těch potencialit, se v průběhu toho zážitku proměňuje v závislosti na tom horizontu, hypoteticky ztotožněném se strukturou potencialit.

Hejdánek: *Dass der Horizont im wechselnden Strom des Bewusstseinszusammenhanges sich verändert, dass er fließend ist*.

Jiný hlas: A co to teď znamená teda? To si musíme zase na nějakém příkladu objasnit.

Hejdánek: K takové té jednoduché analýze vnímání, *zu einer einfachen Analyse der Wahrnehmung*, patří to, že zatímco když se proměňují ty fáze mého zážitku, vizuálního zážitku viděného hrnečku, tak v průběhu tohoto zážitku se proměňují jak ty aktuality, tak se proměňuje ten horizont, neboli ta struktura potencialit. Jak to, že já, když to řeknu teď vcelku, řeknu to stručně, že k tomu horizontu, neboli k tomu, co není právě, nepatří k tomu aktuálně prožívanému, ale k tomu pouze potenciálnímu, patří například to, že já se mohu v okamžiku, kdy se dívám na hrneček odtud, podívat, zda má tady třeba stejnoměrnou barvu, nebo zda tam je skvrna. A tohle když učiním, tak se ten horizont, to znamená ty možnosti, které k tomu vidění hrnečku z této strany patří, promění takovým způsobem, že já zase mohu provést zase chvíli se podívat na něco, co jsem zapomněl při tom předcházejícím vidění třeba z té přední strany. Tak zase to patří nikoliv k tomu, o čem se mohu přesvědčit aktuálně nyní, ale co patří k tomu zážitku aktuálnímu nyní, protože zase to patří do takového jakéhosi horizontu, patří to k těm potencialitám, k tomu, co prostě mohu v dané chvíli s tím prožíváním udělat, na co prostě zaměřit se v tom dalším ovlivňování toho zážitku, v tom, jak já dál vidím to prožívání. A mohu udělat to, že zase proměním ten horizont v korelaci k tomu mému jednání, k mému činění. Takovýmhle způsobem tedy na tom jednoduchém příkladu z toho vnímání si můžeme všimnout, jak se ten horizont, ta struktura těch potencialit, proměňuje v toku těch fází zážitku.

Jiný hlas: vých.

Jiný hlas: Tenhle horizont z jiného svého pohledu?

Jiný hlas: Tohleto je možnost asi. *Also, ich werde es jetzt ein bisschen verkürzen, vielleicht vereinfachen. Also, es ist so, dass wenn ich das Töpfchen ansehe, ich kann näher kommen um etwas, ob es nur etwas*

auf dem Töpfchen ist oder ein Fehler oder so. Näher kommen, dann sehe ich in ein anderen Perspektive. Also das heißt, dass die Potentialitäten und Aktualitäten sich verändern, aber im Rahmen... Rozuměl jsem tomu, určitě, im Rahmen eines einheitlichen Erlebnisses, das immer zu dem Töpfchen orientiert ist. Ja, also immer ist es dasselbe Erlebnis, nur mit wechselnden Potentialitäten und Aktualitäten, und das heißt mit wechselndem Horizont.

Já bych možná ještě doplnil, že to trvání toho zážitku, tím jsem nechtěl říci, že by to byla nějaká striktně oddělitelná jednotka v kontinuitě prožívání. Nýbrž rámce, které v tom výkladu jste použili, tak tyto rámce zase nemohou být rámec s ostrou hranicí, nýbrž zase jakýsi horizontový rámec. *Also, das soll aber nicht bedeuten, dass das Erlebnis so schroff eingeklammert werden kann. Es gibt keine fixe Grenzen, aber man kann höchstens über horizontale Grenzen sprechen... Horizontové, nebo horizontální.*

Jiný hlas: Jak jsi to říkal? Horizontové, tak to je ono. A to je ta první část věty a teď by mě zajímala otázka ohledně toho obsahu. Když se hovoří o tom, že horizont je struktura potencialit a hovoří se dále o tom, že horizont se proměňuje, tak zase na druhé straně by někdo mohl tvrdit, co se proměňuje: proměňuje se struktura potencialit, anebo se proměňují ty potenciality a struktura zůstává stejná?

Jiný hlas: To záleží na tom samozřejmě, co rozumíš strukturou. *Ich werde es aber noch mal... Ich werde es Ihnen sagen. Struktur von Potentialitäten. Wenn der Horizont eine Struktur von Potentialitäten ist. Když se nyní proměňuje horizont... Wenn wir jetzt über Veränderung des Horizonts sprechen... Co se proměňuje? Was verändert sich eigentlich? Ist es die Struktur der Potentialitäten... anebo potenciality a struktura zůstává stejná? Oder die Potentialitäten selbst und die Struktur bleibt dieselbe? Protože horizont sám nejsou potenciality. Weil Horizont selber ist keine Potentialität... nebo není identický s prostým počtem potencialit... ist nicht identisch mit einer Anzahl von Potentialitäten.*

Odpověděl bych tak, že tady bychom museli upřesnit, co pod strukturou potencialit rozumíme. *Wir müssen natürlich näher präzisieren, was wir unter die Struktur verstehen.* Tak jako předběžně bych poznamenal, že určitě je možné shledat nějaký rys na struktuře potencialit, ale ukáže se, že to je formální rys, který zůstává stále týž. *Nur im Voraus könnte ich sagen, dass auf der Struktur wir sicher etwas finden könnten, das eine bleibende Qualität hat, aber das ist formal ist und nicht die Inhalte...* To by byl ten vztah, *Beziehung, Bezog, Bezogen.* To je totiž ta samotná opravdu formální struktura aktuality a toho, co bezprostředně může být k aktualitě přivedeno. Toho, co přináleží, ta samotná formální struktura, k níž patří aktualita jako jakýsi střed, a potom to, co může být bezprostředně k aktualitě přivedeno pouhým obrácením pozornosti a to, co potom může následně být dále přiváděno k aktualizaci od těch již předtím potenciálních, ale potom eventuálně aktualizovaných vědomí. *Die formale Struktur dessen, zu der die Aktualität als gewissermaßen Zentrum... und das was von den Potentialitäten aktualisiert werden kann, nur dass wir unsere Aufmerksamkeit dazu orientiert, und dann was noch weiter zur Aktualität werden kann aus den Potentialitäten, die... od těch to další, jako od centra, to, co může být aktualizováno rovnou, a to, co může být pak aktualizováno z té eventuálně nové aktuality ještě. Das nicht gleich gerade durch veränderte Aufmerksamkeit aktualisiert werden kann, sondern durch neue Aktualitäten.*

A tahle formální struktura, tohle formální na struktuře, zůstává nezměněno v stavbě aktuality. *Und dieses Formale bleibt auf der Struktur oder in der Struktur unverändert.* Ale obsahy, jež přináleží jednotlivým prvkům této formální struktury, se proměňují. *Aber die Inhalte, die dazu gehören, die verändern sich.* To znamená, protože ty obsahy tam jsou v struktuře a jsou od ní neodmyslitelné. *Aber weil die Inhalte innerhalb der Struktur sind und sind nicht von der Struktur abtrennbar, tak musíme říkat, že se proměňuje i ta struktura. Müssen wir sagen, dass auch die Struktur sich verändert.* Nezůstává stejná po formální stránce, ale skutečná horizontovost, skutečné horizonty se proměňují s tím, jak se proměňuje prostě ta *intencionalita* k nim patřící. *Der formalen Seite nach bleibt sie unverändert, aber sie verändert sich im Zusammenhang mit den Inhalten.*

Jiný hlas: Takže k té otázce jednu takovou poznámku. V každém intencionalním předmětu je vždy něco víc, než je aktuálně intendováno. A posunutím tohoto... dosáhneme toho tím posunutím tohoto intencionalního horizontu?

Hejdánek: No pozor, čeho máme dosáhnout, prosím tě ještě? No když... promiňte, že se do toho míchám, ale tadyhle totiž vůbec ještě zatím v té sféře intencionální předmětnosti nejsme. Tady jsme ještě u těch prožitků.

Jiný hlas: Aha, tak ono by to mohlo být odpověď až teď, ale ještě... dobře, tak počkám.

Tak to bylo k té otázce. Ještě teda, já bych znova řekl, ta druhá část té věty, ta je vlastně jenom teda jakýmsi uvedením do vztahu těch termínů, které jsme stejně už teda předběžně používali dohromady, totiž toho, že ten intencionální horizont je vlastně jakýsi horizont předpokazů na potenciality vědomí. I když ta gramatická vazba to podává poněkud kondenzovaně, tak si myslím, že v základu to bude asi tak. *In der zweiten Hälfte des Satzes zeigt sich, dass im Großen und Ganzen unser vorläufiges Verständnis der Beziehung zwischen dem Horizont und den Potenzialitäten korrekt war, obwohl es hier grammatisch ein bisschen anders gesagt wird. Ich denke, die Potenzialität, so die Möglichkeit, sind nicht so etwas, was wir schöpfen, was wir dazu bringen, aber etwas, was schon im ersten Erleben, die erste Aktualität selbst schon anwesend ist. Er sagt, die Aktualität impliziert ihre Potenzialitäten, und diese sind nicht leer, sondern inhaltlich, und im jeweiligen aktuellen Erleben selbst intentional vorgezeichnet. So in der Potenzialität folgen wir etwas, was das aktuelle Erleben selbst schon vorschreibt. Wenn wir mehr erleben, gibt es schon eine Spur oder ein Etwas, was winkt und sagt: so, so sollst du weiter schauen.*

Tady je poznámka, že ty potenciality nejsou, nemohou být chápány jako něco, co teprve se nějak může realizovat potom, nýbrž co tam je už od prvního okamžiku, od prvního okamžiku první aktuality už jsou dané zároveň ty potenciality, a to ne jenom nějak formálně, nýbrž i obsahově. Že jsou tedy připraveny a on dokonce říká, že nám kynou a čekají, že je vezmeme vážně. *Jedes Erlebnis hat eine eigene Umgebung und jedes Erlebnis wirkt selbst so, dass wir die Umgebung auch miterleben.*

Takže každý prožitek spolunese své okolí s sebou. A tak tedy když aktuálně něco prožíváme, tak vždycky spoluprožíváme taky ty potenciality. *Das wäre sehr wichtig auch für unser Problem: wie erleben wir die Potenzialitäten, weil sie noch nicht aktuell sind? In dem Moment, wo wir es aktualisieren, sind es nicht mehr Potenzialitäten, aber inwieweit es noch Potenzialitäten sind, sind sie doch irgendwie erlebt, miterlebt. Das ist unser Problem eigentlich. Wir können da weitergehen. Ein Satz bitte. Ich denke, das erste Erlebnis kann nicht gut erlebt werden, wenn nicht alle potenziellen Erlebnisse miterlebt werden. Das erste Erlebnis aktualisiert sich, wenn der ganze Horizont der Erlebnisse miterlebt wird. Das macht das erste Erlebnis konkret. Es fragt um mehr Erlebnisse.*

Je tady poznámka, že ten první aktuální zážitek, že by vlastně ani nemohl existovat, kdyby nebyl nesen a umožněn tím horizontem těch potencialit, takže izolovaně ani vůbec není možný. K tomu bych možná... mohl jsem to zkusit ukázat na nějakém úplně banálním příkladu?

Hejdánek: To asi těžko tohle, poněvadž to je teorie.

Jiný hlas: No takhle, s tím prvním zážitkem... to je opravdu problém, to nejde asi. Já bych právě k tomu taky měl otázku, protože... *Unser Referent hat eine Bemerkung, obwohl er ganz übereinstimmt mit dem, was Sie gesagt haben.*

Já jsem totiž, i když souhlasím aspoň s tím názorem, který reprezentuje ten jeho výrok, tak si myslím, že Husserl celkem dobře ví, proč právě o něčem takovém jako prvním prožitku nehovoří, protože tam, kdyby se to mělo opravdu vykázat, jakým způsobem ten eventuelní první aktuální prožitek... tam je prostě vzájemná *fundace*. Tam prostě není možné říct, že ten první aktuální... tam prostě kdybychom zkoumali tu problematiku toho prvního aktuálního zážitku, tak bychom zdá se prostě došli k nemožnosti, protože ta aktualita by předpokládala a už zde byly jakési potenciality, jejichž aktualizováním by ona byla. Ovšem tyto potenciality z druhé strany zase předpokládají už to, aby ony byly potencialitami díky nějaké aktualitě. To znamená, tady je taková *fundace*, která znemožňuje opravdu o tom prvním zážitku nějak přesně vážně hovořit.

Jiný hlas: tady on se referent, *Husserlsche Bemerkung, obwohl er ganz übereinstimmt mit dem, was Sie gesagt haben, doch möchte er bemerken, dass es aus gutem Grunde ist, warum Husserl nicht über das erste Erlebnis spricht, weil es immer da pak mohou falešné problémy vzniknout, co vlastně je dáno a tak*

dále, je vždycky popsáno nebo je to interpretováno v rámci nebo na cestě těch prožitků a ne od začátku. Takže jenom touto poznámkou to trochu aktualizoval.

Tady by se ještě dalo rozlišovat ta *horizontovost*, *aktualita* a *potencialita*. To je celá věc, že někde na začátku – a co my víme, co by řekl Patočka, co my víme, jak to tam bylo – ono se to musí vyvinout z něčeho, se to musí vyvinout oboje zároveň. Tak to je, že to není tak, že by něco bylo dřív a něco potom, ale že jak se z nějakého předvědomí nebo z hmyzího vědomí, jak se konstituuje vědomí lidské, tak se to děje v tomto ohledu, že zároveň se tam pomalu vyčerou ty *potenciality* a zároveň ty *aktuality*. Není to tak, že by něco bylo napřed a z toho by vznikalo to druhé. Až naše vědomí potom vytahuje něco aktuálnějšího a naopak ukazuje na ty *potenciality*.

Hejdánek: No moment, počkejte, ten první zážitek, to je špatně řečeno, že naše vědomí. To znamená – a co to je to vědomí? To vědomí, to je to prožívání přece. Když řeknete, že to vytahuje, tak to by bylo, jako by bylo subjektem nějakým ještě nad.

Jiný hlas: A jakým jiným způsobem by potom mohlo dojít k tomu, kdybychom tohle připustili, že potom vzniká ten rozpor mezi tou *aktualitou*, nebo rozpor, že dochází k tomu, že na jedné straně stojí ta *aktualita* a na druhé ta *potencialita*? Když bych připustil, že v tom prvním zážitku je ta *aktualita* a *potencialita* prakticky ještě ani nerozdělena, nedojde k vyhranění, co je aktuální a co je potenciál, pak musí něco přistoupit, co zdůrazní tu *aktualitu*.

Hejdánek: Ne, to je strašně mechanické, musí přistoupit. Vůbec ne. Především, co to je ten první zážitek? Když to tam ještě není rozlišeno, tak to není první zážitek.

Jiný hlas: Může to být nazváno první zážitek.

Hejdánek: Nazváno, ale to je právě podfuk naprostý. To si to někam strčíme, my ty začátky nemůžeme zjistit a vůbec nevíme, jak se to – ta *geneze* nás také nezajímá. Aspoň *fenomenologa* většinou *geneze* nezajímá. Je to na něm mrzuté, ale myslím, že tohle není potřeba.

Jiný hlas: Ale když děláte ten pokus jít nazpátek, že ukazujete, že Husserl...

Hejdánek: Ale my jsme to odmítli právě. My jsme řekli, právě myslím, že správně bylo připomenuto, že Husserl se tomu vyhýbal, takže raději se tomu vyhneme také, protože to není pro naše téma potřebné. *Das sollte noch eine weitere Diskussion sein zu dem ursprünglichen oder ersten Erlebnis. Wir haben es also abgeschafft, weil es eigentlich nicht zur Sache gehört, es ist nicht notwendig zu unserem Thema.*

Jiný hlas: Jestli tedy ještě nějaké otázky k téhle větě by byly? On v té další ještě něco k té časovosti objasní, takže ano, tak dál. A za druhé, možná ještě by řekl poznámku k té jeho poznámce zase další, že to je vůbec zvláštní problém, který se v tomto textu hned objeví, *und noch eine Bemerkung, es ist ein interessantes Problem, das hier auftaucht*, že ta otázka toho, zda ta struktura těch *potencialit* má být chápána *staticky*, či spíše *dynamicky*. Kolega tady právě podtrhl možná dobře takovou *statickou* stránku té struktury *potencialit*, to, že v dotyčném prožitku už vždycky, aniž bychom museli se ptát po nějakém dalším průběhu zkušenosti, už v tom okamžiku už ta struktura je zde celá přítomna. *Und wenn ich Ihre Bemerkung gut verstanden habe, also das war eine Unterstreichung der statischen Seite. Das heißt, dass immer hier dabei die Potentialitäten sind, wo eine Aktualität ist.* Zatímco teď přijdeme k větě, kde se bude... *aber jetzt in dem nächsten Satz kommen wir gerade zu der anderen Seite, totiž k tomu, že my musíme zároveň chápat tu strukturu těch potencialit jako strukturu, která patří k intencionalitě protence* v tom... *dass wir die Struktur der Potentialitäten zugleich als das begreifen sollen, was wesentlich zum Charakter der Protention gehört.* A že nějaké přesné vypracování toho vztahu mezi těmito dvěma pojmami té *horizontovosti* a těch *potencialit* sám nezná a velice by mě zajímalo. *Und da muss ich zugestehen, dass eine genauere und präzisere Ausarbeitung dieses Problems des Verhältnisses des Horizonts und der Potentialitäten oder Struktur der Protention, dass er diese Ausarbeitung eventuell nicht kennt und dass er sehr interessiert wäre, es zu finden.*

Hejdánek:

to slyšet. No tak mně pokračujte, když se nikdo nehlásí.

Jiný hlas:

Takže to je ta... například ke každému vnějšímu vnímání... *Na das jetzt zum Beispiel zu jeder äußeren Wahrnehmung, lesen wir.*

Jiný hlas:

Například ke každému vnějšímu vnímání patří poukazování skutečně vnímaných stránek vnímanému předmětu, ke spolumíněným a ještě nevnímáným, nýbrž pouze v očekávání a sprvu v nenázorné prázdnotě anticipovaným stránkám, jako stránky, jež teď mají ve vnímání přijít. Neustálá *protence*, jež má s každou fází vnímání nový smysl.

Jiný hlas:

No, tak tady je teda daný taky ten příklad, o němž jsem už dával k té předchozí větě. Ten příklad teda s těma skutečně vnímanýma stránkama.

Jiný hlas:

Ja, hier könnten wir wieder das Beispiel zitieren von vorher, das heißt mit dem Coffee, Cup... Coffee test. Der Topf, ja. Ja, bitte.

Jiný hlas:

A je zde teda pak odkaz k tomu, co tady nebude vypracovááno v textu blíže, ale co Husserl vypracoval v těch přednáškách *Fenomenologie vnitřního vědomí času*.

Jiný hlas:

Ja, also es ist hier eine Anspielung an gewisse Probleme, die zwar nicht hier erörtert werden, aber in Husserls Texten über das innere Zeiterlebnis, Zeitbewusstsein.

Jiný hlas:

A to bych snad úplně malinko řekl aspoň k tomu termínu *protence*, který se tu objevuje nově.

Jiný hlas:

Da könnte ich etwas kurzes zu dem Termin Protention sagen.

Jiný hlas:

No, tak Husserl nakonec z důvodů, který tady nemůžu probírat teďka, kdyby to byl zájem, tak bych to mohl třeba někdy probrat, dochází k názoru na to, dochází k takovému mínění, že ke každému aktuálnímu prožívání patří jakési něco, čemu říká *prezenční pole*.

Jiný hlas:

Also Husserl gebraucht einen speziellen Termin, in dem Sinne, dass zu jedem aktuellen Erlebnis ein so gesagt...

Jiný hlas:

Prezenční pole.

Jiný hlas:

Präsentes Feld gehört. Já nevím teda, já jsem tohle bohužel četl česky, takže já to neznám německy. *Präsentes Feld gehört.*

Jiný hlas:

A toto *prezenční pole* má takovou strukturu, že k jakémusi „ted“ hovoří o tom, že zážitek nemá v čase jenom nějakou povahu bodovou, nýbrž to *prezenční pole* je cosi...

Jiný hlas:

Das heißt, das Erlebnis nicht etwas Punktuell ist, sondern dass es immer in einer Zeitspanne sich aktuell macht, echt macht.

Jiný hlas:

A to *prezenční pole* má takovou strukturu, že se skládá ze tří částí, který ty...

Jiný hlas:

Dieses präsente Feld, wir wissen nicht, wie es ordentlich bei Husserl deutsch gesagt wird, er kennt es nur aus tschechischem und ich weiß nicht, also dieses präsente Feld ist gespalten, nicht gespalten, aber darin können wir drei Teile unterscheiden.

Jiný hlas:

To jest teda *retence*, potom jakési *tryskající ted'* z českých překladů a *protence*.

Jiný hlas:

Einerseits Retention, zweitens das aktuelle Jetzt, tryskající, frischendes Jetzt, weiß nicht, a tak dále, a tak dále. Und die Protention.

Jiný hlas:

A ten vztah je takový tam, že ta *intencionalita*, že Husserl stále kreslí to *prezenční pole*, má k tomu i takové obrázky, že k tomu „ted“ náleží jakejsi ten ohon, jak říká, *retence*, což jsou jakési, někde se říká, takové dozívání nebo takové už teda netematizované, nicméně stále ještě spoluvědomí, ovšem netematicky, což je právě taky k tomu našemu tématu. Netematicky spoluvědomí, teda bývalé „ted“, bývalé ty „ted“, které už minuly. A na druhé straně...

Hejdánek:

Minulý „ted“.

Jiný hlas:

No, to, co už není „ted“.

Hejdánek:

A dřívější „ted“. Co byl dřív „ted“, „ted“ už to není „ted“.

Jiný hlas:

Jo, tak „ted“ je hrozně špatný slovo.

Hejdánek:

No to je. „Ted“ je to, co tady Nagel kdysi, to jste tady ještě nebyli, co říkal, oni tomu říkali ty... *We say in analytical philosophy, these terms, like token.*

Jiný hlas:

Today, for example, yeah, that is a token. Or now, that is a token, because nobody knows when it is. You can use it in some contexts.

Hejdánek:

To jsou ty takzvané *tokens*. To znamená, když řeknu „ted“, tak nikdo neví, na který okamžik myslím, protože já můžu myslet na nejrůznější „ted“ a jenom z kontextu se pozná, na co vlastně myslím. Když to řeknu 14. září 1822, tak se všichni domluvíme na tom, o čem jde. Ale když řeknu „ted“, tak nevím, jestli to bylo „ted“ tenkrát, nebo „ted“ později, nebo „ted“ opravdu v tom aktuálním „ted“, nebo zítra „ted“, že, a tak dál. Prostě jedině kdo je se mnou ve skupině a já to říkám aktuálně, tak...

Jiný hlas:

Já jsem zmatenej tím „ted“ trošku pomýleně. Já myslím, že to „ted“ se mi zdá, že musí být neustále aktualizovaný, že to je stále aktualizované to „ted“, ted’.

Hejdánek:

No moment, ale včera bylo taky „ted“.

Jiný hlas:

Bylo. Jak to, že ne?

Jiný hlas:

Ne, takhle, já teda snad jenom v téhle souvislosti. Jistěže ty problémy by se mohly rozvinout takhle doširoka, ale v téhle souvislosti není řeč o nějakém „ted“, o kterém by bylo třeba nahlas hovořit nebo domlouvat se s někým o něm, nýbrž jde o „ted“ prožitkové, které nějakým způsobem skutečně tomu prožívání nic jiného než ta přítomnost není dána. I vzpomínka je zpřítomněním čehosi, co bylo. To znamená, pro toto prožívání je to „ted“ jakoby stále dosažitelné a dokonce v takových...

Jiný hlas: příkladech, jaké *Husserl* uvádí, když se třeba pískne, tak počátek toho hvizdu a konec toho hvizdu jsou jakési ted’, které, i když je třeba těžké se o tom dohodnout, tak *fenomenologicky* jsou vykazatelné.

Hejdánek: *Ich glaube, dass ich jetzt nicht übersetzen werde, weil das allgemein bekannt ist. Das gehörte zur Interpretation dessen, was wir lesen.* No jasně. No a...

Jiný hlas: V té názornosti těch *retencí* bych dal jednoduchý příklad s písknutím. To, že si člověk všimne, když se pískne a pak to písknutí skončí, aniž by ho na to někdo upozorňoval, aniž by se na to soustřeďoval, dával pozor, jestli už to skončí, tak si povšimne, že to písknutí skončilo. Čeho by si mohl povšimnout, kdyby nebyly ty *retence*? Čeho by si mohl povšimnout? Toho, že není žádný zvuk? To není vůbec pořad nikdy. To znamená, že nezvuk, který slyšíš v prvním okamžiku, kdy písknutí skončilo, je stejný jako nezvuk, který slyšíš kdykoli jinde a na němž nepříjde nic pozoruhodného. Zatímco...

--- (1986-02-11 Přirozený svět B - četba VI (2)_s1_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: Když to hvízdnutí skončilo, všimneš si toho, ale přitom tě o tom neinformuje nic zvenku, jenom to, že právě ty máš ten ohon těch *retencí*, kterých teda právě to hvízdnutí, byť teda netematicky, stále bylo přítomno a vůči němuž právě podstatným způsobem se teď to nový teď vymezuje jako teda, že už hvízdnutí zde není. Takže právě takováhle jakási bohatá struktura té přítomnosti je vůbec předpokladem pro takovéhle poměrně jednoduché příklady z toho prožívání. Předpokladem připustit cosi takového je pro to, aby se vůbec takovéhle jednoduché způsoby prožívání daly nějak vysvětlit.

Podobně ty *protence*, to je cosi, co *Husserl* někde možná trochu nepřesně právě jenom z té formální stránky říká, že jsou obrácená symetrická strana vůči těm *retencím*. To zase jenom právě z té formální stránky té horizontovosti, jak jsme o tom mluvili s Alešem. Ale ty *protence* právě nejsou něco, co zde už bylo a netematicky jenom odeznívá, nýbrž ty *protence*, to je právě cosi, čemu Patočka třeba říká to napřažení do budoucnosti, ta jakási dokonce snad i zvědavost na svět. Toto totiž, co právě vůbec vychází ty *intencionality*, kterými předznačujeme eventuální ty budoucí aktuality, kterými právě vycházíme vstříc tomu následujícímu teď a kterými to následující teď uchopujeme.

Jestliže například v dané chvíli sedím na židli, tak k netematizovaným *protencím* nás všech patří, že na té židli zůstaneme sedět, že ona pod námi se nerozpadne. To netematizujeme, dokud jsem o tom nezačal mluvit, tak jsem přesvědčen, že nikdo z nás se tou myšlenkou na to, že na té židli zůstaneme sedět a nemusíme se starat o nabytí té rovnováhy, se nikdo z nás nezabýval. Nicméně přesto ta jakási myšlenka na tohleto nebo ta jakási *intence* už umožňuje právě tenhleten náš tělesný stav k němu tu pozornost obrátit. I když běžně ji k němu neobracíme takhle při filosofické diskuzi, tak je podmínkou toho, že přestože takto hovoříme, tak v okamžiku, kdy by opravdu buď pro nějakou sešlost nábytku, nebo z jakéhokoli jiného důvodu se ta židle opravdu zaviklala nebo začala rozpadat, tak právě díky tomuhle by ten kolega, pod kterým by se začala zrovna rozpadat, mohl právě tu pozornost k tomuto obrátit nebo vůbec by to zaregistroval, vůbec by se s tím mohl setkat.

Zde tedy právě vidíme, jak opravdu ta potencialita té zkušenosti toho sedícího na židli, k níž k tomu patří jak ta možnost zůstat sedět, nebo ta možnost spadnout, když židle se začne hroutit, tak tato potencialita je právě předznačena, byť teda netematicky. Naopak k tomu třeba nepatří, aspoň pro nás lidi, taková potencialita, že bychom se místo toho sezení najednou začali vznášet. To by bylo cosi takového velmi zvláštního, což k normálnímu sezení na židli nepatří. Nebo že bychom se octli někde úplně jinde.

To je zase takováhle aktualita by pak vyžadovala jakéhosi určitého... byla by natolik nepatřičná, aspoň k takovému běžnému způsobu prožívání, že by to zprvu nebyla žádná aktualita pojmutelná, že by člověk nemohl rovnou si říct, rovnou vědět, co se to děje. Zatímco když sedí, eventuálně když pod ním padá židle, tak právě proto, že už má jakousi potencialitu, k níž tohleto patří, tak už rovnou může pojmut „sedím“ nebo může pojmut „hroutí se pode mnou židle“. Zatímco začne-li se vznášet, tak tadyhle takováhle potencialita aspoň ne nějak vypracovaná není, takže vlastně ta aktualita zprvu bude nesmírně vágní a bude nutno nějakým novým postupem k tomu docházet.

Hejdánek: Já mám jistý takový jenom kontrolní dotaz nebo jak by se... Vy teď tam mluvíte v souvislosti s *retencí* a *protencí*, zejména teda v souvislosti s *protencí*, mluvíte o takových věcech jako eventuálně, že se může zhroutit židle nebo se vznášíme a tak dále. Patří podle *Husserla* tohle skutečně k *protencím*? Já mám dojem, že nikoliv, že u *retencí* a *protencí* jde o to, co patří k tomu prožitku samotnému, kdežto to eventuální zhroucení židle, to je jinej prožitek.

Jiný hlas: Prosím určitě jo, ale je třeba zas vidět, že k sezení, k tomu sezení tak, jak je pro člověka

konstituováno, patří ty, jak by řekl *Heidegger*, deficitní mody sezení, to, co...

Hejdánek: A je to záležitost *protence*?

Jiný hlas: Určitě jo. Záležitost ve stejném smyslu, jako je to záležitost té horizontovosti těch potencialit toho sezení, toho, že můžu vstát nebo že se pode mnou něco může zhroutit, tak ve stejném smyslu teda, aspoň... nebo to je zas otázka. *Husserl* třeba možná to někde vypracovává dopodrobna, já si tím nejsem jistý, ale každopádně tady v té věci, kterou teď interpretujeme, hovoří o vztahu těch potencialit a té *protence*. Zdá se mně, že ten vztah je... nebo já aspoň jsem spíš zastánce nebo můj pochopení těch potencialit je právě takový pochopení hodné z toho časového vědomí, neboli z těch *intencí* té *protence*. A podle tohoto můj pochopení, který může být samozřejmě sporný, tak podle tohoto můj pochopení skutečně k tomu sezení na židli patří jako jakási, byť teda samozřejmě v tom horizontu té *intencionality* velmi někde dole zasutá nebo, máme-li užít takovýchto představ, rozhodně ne jako nějaká vedoucí, ale přece patří též ta *intencionalita*, jež souvisí s tou možností vstát z té židle, s tou možností nějakým způsobem se vystříhat nebo nějak zvládnout to eventuální zhroucení toho sedadla.

Jiný hlas: Einen Moment, noch innerhalb der Interpretation, die ich nicht übersetzen wollte, hat unser Referent etwas erwähnt, was also ein neuer Impuls zur Diskussion, zum neuen Impuls werden kann. Nämlich er erwähnte innerhalb der *potencialit*, wenn wir hier jetzt diskutieren, auf den Sesseln sitzen, zu den *potencialitám* gehört auch die eventuelle Destruktion oder kaputt werden eines der Sessel. Und ich habe nachgefragt: Dürfen wir diese *potencialitu* noch zur *protenci* rechnen? *Protence* ist doch immer, jede *protence* gehört zu einem gewissen Erlebnis. Solch eine Möglichkeit gehört notwendigerweise zu einem anderen Erlebnis. Und jetzt wurde also diese Frage erörtert, wie weit die *retence* – das habe ich noch nicht tschechisch, das werde ich übersetzen – wie weit die *protence* und eventuell *retence* sich erweitert, wie weit es noch geht und ob wir durch *retenci* und *protenci* alle oder wie mnoho těch *potencialit* wir in dem aktuellen Erlebnis miterleben. Meiner Meinung nach ist es nicht so, dass alle die *potenciality* des Horizonts irgendwie näher oder weiter durch *retenci* und *protenci* mitergriffen sind.

Tedy, vy jste mu rozuměli, a pro ostatní to přeložím. V rámci té otázky v diskusi vznikla otázka, jaký vztah vlastně má ta *retence* a *protence* k celému tomu horizontu *potencialit*. Já se domnívám, to, co jste slyšeli, že tedy to eventuální zřícení židle patří k jinému prožitku a že tedy, když mluví *Husserl* o *retenci* a *protenci*, mluví o složce určitého prožitku a že takové eventuální zhroucení, nebo že spadne kus domu, nebo přijde kometa a tak dále, to jsou všechno *potenciality*, které k tomu prožitku nepatří, to jsou zase jiné prožitky. Takže k tomu horizontu patří mnohem víc, než ta *protence* a *retence* umožňuje spoluprožít.

Jiný hlas: Ich denke, wenn man alle *potenciality* miteinschließt, dann kommt man so weit, dass man zu leeren Möglichkeiten kommt. Dann ist alles möglich.

Jiný hlas: Kdybychom skutečně chtěli pojmut všechny *potenciality*, tak pak bychom posléze došli k těm prázdným *potencialitám*.

Jiný hlas: Die Grenze liegt dort – ich weiß nicht genau, was *Husserl* damit meint, das habe ich auch nicht alles gelesen – aber die Grenze liegt dort, was im Gegenstand selbst mitgemeint ist an *potencialitách*.

Jiný hlas: Já taky nevím, co *Husserl* přesně tím míní, ale co podle něho z té *potenciality* skutečně spolu míněno...

Jiný hlas: Aber ich denke, wenn auch damit mitgemeint wäre, dass ein Sessel zerbricht, dann ist alle Kontinuität des Gegenstandes verschwunden.

Jiný hlas: Kdyby k tomu mělo být započítáno, že eventuálně se rozbije ta židle, tak v tu ránu by se rozbila celá kontinuita té židle.

Jiný hlas: Das Diskontinuierliche kann doch nicht mitgemeint sein von...

Jiný hlas: A v tomto smyslu to diskontinuítní přece nemůže být spolu míněno.

Jiný hlas: Was genau das Mitgemeinte ist in den aktuellen Erlebnissen, ich weiß auch nicht genau, was das ist, aber es muss doch jedenfalls etwas Kontinuierliches sein.

Jiný hlas: To, co je spolu míněno, to je těžko, sám nevím, jak bych to vymezil, ale to přece musí být něco kontinuálního. In diesem Sinne glaube ich, dass, wenn ich gesagt habe, dass es eigentlich k jinému

prožitku gehört. So kann man es auch gut demonstrieren mit dem Sessel. Natürlich, wenn alles in Ordnung ist, da erwarte ich – ich habe keinen Grund, das Zerbrechen zu erwarten. Aber wenn gewisse Geräusche unter mir entstehen, a trochu nějaký krach nebo něco takového, tak to už je nový prožitek. A už jsem v rámci tohoto prožitku připraven tu eventuální katastrofu skrze *protenci* očekávat, aniž bych to ještě tematizoval. To by pak nebyla *protence*, nýbrž už aktuální mínění.

Na tom příkladu s židlí se to dá pěkně ukázat, že to je vlastně už jiný zážitek, protože za normálních okolností nemám důvod předpokládat tu možnost, že se to rozbije. Něco jiného je, když to začne krachat pode mnou, nějaký zvuk a tak, to je pak už nový zážitek, kde já díky té *protenci*, už na základě toho, že se třeba něco najednou sesunulo malinko a něco jako zapraskalo, tak už teď tou *protencí* očekávám eventuální katastrofu, že to se mnou spadne. Ale to už je nový zážitek. Při normálním diskutování to přítomno není, protože nemám důvod, naopak počítám s tím, že ta židle vydrží.

Jiný hlas: To byste pak musel uvažovat i to, že ta židle stojí na nějakém podstavci, který se s námi může taky propadnout a tak dále do nekonečna.

Jiný hlas: Ano, a on právě ukázal, když půjdeme dost daleko, tak prostě nakonec musíme dojít k těm prázdným *potencialitám*, a to v žádném případě nám nemůže pomoci v té kvalifikaci toho prožitku aktuálního.

Jiný hlas: Hier sagt noch etwas: Ich bin da, sagt Husserl. Das ist *Husserliana* I, 81, 82, der Übergang...

Jiný hlas: Tady Husserl říká: Já jsem zde.

Jiný hlas: Ich bin da, um das Mitgemeinte, das intentional vorgezeichnet ist, um das zu verwirklichen.

Und ich bin nicht da, um etwas Willkürliches hier zu verwirklichen.

Jiný hlas: Ne, ne, ne, ne, ne, tamtéž, uskutečňovat, to je blbý, ale prostě neuskutečňujeme něco naprosto libovolného v tom předvídání, ale něco, co má smysl, co tady nějak v daném kontextu je nosné nebo smysluplné.

Jiný hlas: No, já bych k tomu tedy poznamenal, že taková věta tedy, na základě které byste si myslel, že přece jenom s tím lze polemizovat, je – já už jsem to kolegovi tedy ukazoval – tahle z paragrafu třeba 18, ale v *Cartesiánských meditacích* se to několikrát objevuje. Začíná tím ten předchozí odstavec před paragrafem 19: Syntéza však nespočívá pouze ve všech jednotlivých zážitcích vědomí a nespojuje pouze příležitostně jednotlivé s jednotlivým. Veškerý život vědomí, jak jsme již řekli předem – už to říkal v některých těch předchozích odstavcích – je synteticky sjednocen. Je tedy univerzálním *cogitatum* a tak dále.

Jiný hlas: Nebo univerzální *cogitatum* asi o tři věty dál: Univerzální *cogitatum* je univerzální život samotný v jeho otevřené nekonečné jednotě a celosti. *Universale cogitatum*.

Jiný hlas: A k tomu tedy bych to interpretoval opravdu tak, že aby právě opravdu, o čem si takovým jako je prostě jednotný život – což je zase fenomenologicky přístupné, že můj život po zhroucení židle není jiný život než ten před zhroucením židle – tak aby o takovéhle jednotě se vůbec dalo hovořit, tak skutečně už v tom okamžiku před zhroucením židle, už v tom horizontu – neříkám, že to je něco blízkého v tom horizontu, ten příklad byl skutečně zvolen jako hodně drastický.

Hejdánek: O to nám nejde, tam si polemizujeme.

Jiný hlas: Že to v horizontu je, proč ne. Dobrý, ale že to není prostá potence. Já si tedy, jasně, to je pak eventuálně otázka blízkého zkoumání samotného toho pádu. Já teď v té analýze myslím, že v jistém smyslu bych souhlasil s tím, že samozřejmě v případě, že ona prostě začne vrzat a cítím, že se v ní něco děje, tak skutečně ta *protence* intenduje tu možnost toho pádu, se objeví jako zřetelná. Nicméně přesto to, že něco takového jako ten pád, i když nastane naprosto nenadále a předtím jsem ho nějak tematicky nepromýšlel jako možný, tak přes tohle ta skutečnost, že já tomu pádu rozumím jako tomu pádu mně téhož, který tu předtím seděl, a že já ten pád jsem schopen takto pojmout, svědčí o tom, že ta jednota musí být, aby vůbec o té jednotě toho, který na ten pád nemyslí, a té jednotě toho, který ten pád prožije, se vůbec dalo hovořit. O té jednotě vědomí, o které se tady říká, že ten život jako celek musí být právě takto synteticky sjednocen. Tak prostě třeba ne opravdu možnost nějakého zhroucení dopodrobna

promyšleného, ale ta možnost, že se se mnou v prostoru cosi stane s tím tělem, tak ta nějakým způsobem prostě... Byť nakonec to je i to, že i když vlastně tematicky je člověk zaměřen k diskusi, tak přesto si je těla neustále spoluvědom. I když třeba tematicky se zabývám problémy Husserlovy fenomenologie, tak prostě tady hýbu tou rukou. To bych nemohl dělat, kdybych prostě...

Hejdánek: Dobře. Uznáte, že jsou případy, se kterými se člověk setká poprvé v životě a které nejsou ničemu podobné. Kdyby byly ničemu podobné, tak se s nimi nemůže setkat.

Jiný hlas: To je pěkný dogma, Hejdánku.

Hejdánek: To znamená ovšem, to platí taky, že vy se můžete s čímkoli novým setkat jenom jako se starým.

Jiný hlas: V jistém smyslu. Pokud je to podobné. Pokud je to nepodobné, tak to prostě nejde. Podobné, prostě musí se tomu porozumět na základě něčeho, čemu už člověk rozuměl.

Hejdánek: Ano, to je ovšem tedy platonismus *de facto*.

Jiný hlas: Tak tak vykládají ti naši fenomenologové.

Jiný hlas: Ja, also, ich werde kurz fassen mit dem Satz: Was ganz neu und keinerlei ähnlich ist zu etwas anderem, damit können wir uns überhaupt nicht in Kontakt zu kommen, oder ernst nehmen oder wahrnehmen, to nejde ani potkat. Ja, damit können wir uns überhaupt nicht treffen. Ja, also ganz platonisch, das Neue ist ausgeschlossen. Damit ist ein neuer Punkt entstanden für die Diskussion, aber ich glaube, dass es nur ein dogmatisches Extrem darin handelt, und dass to vlastně k naší argumentaci nic nepřidá, věřím. Je to jenom *Refugium ignorantiae* nebo *Refugium*... ja, jasně. Něco jako *Vitalismus* a tak dále.

Jiný hlas: Teď trochu česky. Já si myslím, že to nepatří, že to není nezbytné se tím momentálně zabývat, i když mám nejvážnější pochybnosti a chtěl bych, ale že to není nezbytné, protože to neřeší ten problém, jímž se nyní zabýváme. Totiž vy jste vlastně zanechal argumentů, jak to patří a nepatří k té retenci nebo protenci, a poukázal jste na tu jednotu života vědomí všeobecně. Ovšem já si myslím, že ani u Husserla se nedá mluvit o tom, že by celý život vědomí byl jeden nepřetržitý zážitek nebo prožitek.

Hejdánek: Tahle věta to trochu říkála: syntéza... To bych tedy chtěl, v tom se k tomu musíme vrátit. Já mám dojem, že v tom případě tedy... Vy byste mohl jistě mít ta pozorování, když mluví o aktuálním prožívání, tak myslí něco jiného než celý život prožívaný.

Jiný hlas: To jistě. *Aktualita* prostě není celý život, to jsme netvrdili.

Hejdánek: A to znamená, *protence* se vždycky vztahuje k té *aktualitě*, takže tam nemůže být všečen minulý a všečen budoucí možný život.

Jiný hlas: To jistě ne. Nebo tedy nemůže, nemůže tam být prostě obsahově, ale ta otázka toho *horizontu potencií* nebo tak, že tam může být, ale ty přesahují tu *retenci a protenci*.

Hejdánek: Tož takové přesahování. Máte na to nějaký doklad, že ta *protence* jde skutečně tak do ztracena až do...

Jiný hlas: Doklad je jediné pak opravdu v té jednotě toho prožívání, v té jednotě toho života. Ale samozřejmě, anebo jiný doklad, tak má-li hranici, tak zkuste tu hranici najít. *Husserl* se jistě o to pokoušel mnohokrát a tohleto jeho tvrzení o té *horizontovosti* jako základním rysu vědomí je tvrzení, které opravdu tedy je aspoň pro něho podložené těmi analýzami, které právě se s touto nemožností najít tu hranici potýkaly. Já to třeba neznám nějak tak jistě jako třeba ten *Husserl*, ale na každý pád se mi zdá, že jsou dva důvody. Jednak tedy ta opravdu jednota toho vědomého života, která je třeba i textově v některých těch odstavcích...

Hejdánek: To není důvod, to neuznávám za argument.

Jiný hlas: Dobře, a druhá nemožnost najít tu hranici, kdyby tedy tu hranici někdo hlásal.

Hejdánek: To byste musel prokázat, že to je nemožné. Ale dokud se to ještě nedokázalo, tak to nemůžete použít jako argumentu, že to není. Čili ani jedno není argument.

Jiný hlas: Jasně. A za druhé, po mém soudu, já to musím přeložit, to bude strašně v podstatě pod pomoc, já si to nepamatuju.

Ich werde es wieder ganz kurz zusammenfassen. Unser Kollege ist überzeugt, dass es legitim husserlianisch ist, nur solche Wahrnehmungen zum Beispiel als möglich zu beurteilen, für die vorher hier eine Protention war. Das ist alles sehr vereinfacht, aber das heißt, seine Frage war, wenn jemand sehr konzentriert etwas erarbeitet oder liest, kann sein, dass er überhaupt kein Wort hört aus der Rede einiger Personen neben ihm, die gut hörbar sind. Aber wieso kommt es? Und ich habe gesagt, es ist deswegen, weil er also gewissermaßen die eventuellen Wahrnehmungen im Voraus filtert.

Jiný hlas: . Das heißt, er abschwächt oder er macht unmöglich gewisse Protentionen. Schon. Und seine Frage war, das ist jetzt das Wichtige, seine Frage: ja, und wenn jemand mit einem Revolver einen Schuss macht, dann kann er, so wie er will, sich konzentrieren na svou práci, ale přesto bude z této koncentrace vytržen. Wieso? To je možné jen díky tomu, že ve svých protencích počítá s touto eventualitou, tedy s touto potencialitou. Tedy není možné názorně vysvětlit, že by ten výstřel vůbec vnímal bez protence. Ted' jsem to řekl přesně. To jste řekl vy. Bez protence by to vůbec nemohl slyšet. Podle mého názoru tomu tak není, protože jinak by každá protence byla koncipována nebo chápána jako předpoklad vnímání. Ale podle mého názoru tomu tak u Husserla není. U Husserla se říká, že u každého vnímání je horizont. Ale není tam řečeno, alespoň o tom nevím, neznám Husserla tak dobře, nevím o tom, že by se to, co v tomto horizontu není přítomno jako potencialita, nemohlo stát aktuálním. V tomto smyslu se domnívám, že tomu tak není, že mohou existovat i aktuální aktuality, které nevyplynuly z přiměřených potencialit, ale které přesto vyplynuly v horizontu jiných potencialit. Jen takto. Ale že by nebyla možná žádná aktualita bez předchozí potenciality, to se domnívám, že není legitimně husserlovské. Ale to říkám samozřejmě s velkým respektem k případným argumentům. Ten výstřel stojí mimo vnímaný předmět, a tak je zcela vnější, nemá to nic společného s tím, čím se... Je to nový zážitek.

Nevím, jestli jste rozuměli, jenom stručně, mohl bych ten problém teďka formovat, shrnout tak: kolega má za to, že se aktualitou nemůže stát, že aktualitou se nemůže stát leč potencialita, která byla součástí toho horizontu. A já mám za to, že tohle nelze zdůvodnit v rámci Husserla, že Husserl jenom říká, že není žádná aktualita bez horizontu... horizontu, jak to říkám? Horizontu potencialit, ale nikde jaksi se nedá doložit, že do toho horizontu těch potencialit se nemůže najednou prolomit nějaká aktualita, která v tom horizontu původně nebyla a která teprve dodatečně si vytvoří nějaký vztah k tomu horizontu.

Hejdánek: Já mám teda jenom ještě poznámku k tomu, jak jsi to překládal teďka v tom tvém shrnutí.

Anmerkung einerseits zur Übersetzung und zweitens die Bemerkung.

Jiný hlas: Tak k tomu teďka s chutí.

Hejdánek: *Anmerkung einerseits zur Übersetzung und zweitens die Bemerkung.*

Jiný hlas: Tam nešlo o to, že by nemohlo být aktualitou něco, co nebylo v horizontu, ale ta formulace teda, tak jak jsem se ji snažil říct jako pokud možno přesně, je, že prostě... *ja, also meine Formulierung ist nicht adäquat dem, was er gesagt hat, das, was er wirklich meinte, ist dieses.* Ne, co jsem mínil, ale co jsem skutečně řekl. *Was er nicht gemeint hat, sondern was er wirklich gesagt hat, ist dieses.* Ale to jako je ověřitelné. *Ja, das kann man natürlich kontrollieren lassen. Dass keine aktuelle Bewusstseins ohne... keine aktuelle Intention ohne protentionale Intention.* Ale stále v tom vzájemném vztahu, který k sobě patří, ta aktualita patřící k té potencialitě, která se stává tou aktualitou, která přechází v tu aktualitu. Ne jako tak, že se nemůže někdy v nějakém budoucím čase stát aktualitou to, co by nebylo v nějakém dotýčném čase potencialitou. Nýbrž ta formulace, o které tvrdím, že je husserlovská, je, že v tom prezenčním poli, které k sobě patří, kde aktuální intence a potenciální intence patří k sobě v rámci tohoto celku, se musí říci, že v té jednotě toho prezenčního pole skutečně nemůže být intendováno jako aktuální nic, co nebylo intendováno potenciálně. Něco jiného je potom, když se jde dál, ale v [nesrozumitelné] něco jiného, když je to jedno vědomí jednotné.

Hejdánek: No, to je ten argument, který mám já, ale o kterém bych třeba nebyl schopen doložit. To je ta myšlenka, kterou jsem se snažil říkat já. Nicméně o té si nejsem jistý, jestli je opravdu legitimně husserlovská, ale o téhle té bych si troufal to eventuálně doložit.

Jiný hlas: No, já myslím, že tohle by se dalo doložit.

Hejdánek: Jo. Dobře. Fajn. I tam, kde se něco přihodí, tak ten zmatek je nejdřív tak velký, že se to musí nejdřív přece jenom strukturovat, tak aby to dopadlo tak, jak vy říkáte. Ano, jistě. Takže jestli to chcete ještě podrobně říct, nebo já nevím...*beiseite gestellt, also das lassen wir weg. Und dann, ich stimme überein mit dieser Formulierung, dass es immer so ist, dass im präsenten Feld des Bewusstseins immer sich nur das aktualisiert, was sich immer nur eine Potenzialität aktualisiert. Und ich habe auch einen Schritt vorwärts zum Einklang gemacht, dass wenn so etwas Überraschendes kommt, dann gibt es ein Chaos im Bewusstsein, in dem – also bis zu solcher Maße, dass sich eigentlich die aktuelle Intention zusammen mit den Potenzialitäten ausformen muss. Dass also es nicht so ist, dass die aktuelle Wahrnehmung eines Ungeheuers zuerst kommt ohne jeweilige Umgebung der Potenzialitäten und erst dann es sich – oder so mechanisch. Ja, also Sie wollen etwas dazu sagen?*

Jiný hlas: So etwas gehört zum weltlichen oder empirischen Bewusstsein, aber hier reden wir über das phänomenologische oder transzendente Bewusstsein. So der Schuss oder etwas anderes Katastrophales ist nicht interessant.